

# היערכות והתגוננות כשאינ מרחב מוגן זמין

מדריך למי שאין במקום מגוריהם ממ"ד או מקלט שניתן להגיע אליו בזמן, ובכלל זה מתגוררים במבנים קלים ומי שמתקשים להגיע למיגון.

אוקטובר 2026

הבהרת אחריות: המדריך מרכז הנחיות והצעות היערכות למצבים שבהם אין מיגון שניתן להגיע אליו בזמן התרעה מפני ירי רקטות וטילים. הוא אינו תחליף למרחב מוגן תקני, אינו מעניק אישור למחסה מאולתר ואינו מחליף הנחיות עדכניות של פיקוד העורף. ההנחיות עשויות להשתנות בזמן אירוע. בסכנות אחרות, כגון שרפה ורעידת אדמה, יש לפעול לפי הנחיות אחרות.

## איך משתמשים במדריך

המדריך מיועד למי שאינם יכולים להגיע בזמן לממ"ד או למקלט. תחילה מוצגות ההוראות להתגוננות בעת ירי; בהמשך מתוארת היערכות מראש, לרבות במבנים קלים ובמקרים שבהם אי אפשר לבצע את ההוראות הרגילות. קראו את הסעיפים המתאימים למקום המגורים וליכולת בני הבית, והשלימו את דף הפעולה שבסוף.

## ארבע שאלות ראשונות

- האם קיים בקרבתנו מרחב מוגן או מיגונית שאפשר להגיע אליהם ולהיכנס אליהם בזמן ההתגוננות?
- אם אין מקום כזה, האם אנו שוהים במבנה בנוי או במבנה קל, ומה הוראות ההתגוננות למצבנו?
- האם יש אדם שאינו יכול לבצע את ההוראות ההתגוננות במבנה קל, גם בעזרת בני הבית?
- האם קיימת אפשרות לשהות במקום ממגן יותר בתקופה של איום ממושך?

## 1. מה עושים בעת התרעה כשאינ מרחב מוגן זמין?

את מקום ההתגוננות בוחרים לפי מה שאפשר להגיע אליו בזמן: ממ"ד, ממ"ק או מקלט משותף בבניין; אחרים מקלט ציבורי, מרחב מוגן תקני במוסד ציבורי או מחסה ציבורי שאושר בידי פיקוד העורף, אם הם פתוחים וזמינים. כשאינ אף מקום כזה פועלים לפי סוג המבנה: חדר פנימי בבית בנוי עשוי לספק הגנה חלקית, אך לא חדר פנימי בקרוואן או בצריף. אל תצאו למקלט שאי אפשר להגיע אליו בזמן.

## במבנה בנוי

- בהיעדר מקום מוגן או מחסה ציבורי מאושר שניתן להגיע אליו בזמן, היכנסו לחדר מדרגות פנימי ללא חלונות וקירות חיצוניים. שבו על המדרגות, לא ברחבת הקומה ולא בקומת הכניסה. בבניין בן שלוש קומות בחרו בקומה האמצעית; בבניין גבוה יותר בחרו בגרם שמעליו לפחות שתי קומות. כך תצמצמו חשיפה לפתחים ולהדף.
- אם אין חדר מדרגות פנימי מתאים, היכנסו לחדר פנימי שיש בו מעט ככל האפשר קירות חיצוניים, חלונות ופתחים. שבו סמוך לקיר פנימי, מתחת לקו החלונות ולא מול הדלת. מטבח, חדר רחצה ושירותים אינם מתאימים לכך בשל סיכוני התנפצות.

- אם אין אפשרות להגיע גם לחדר מדרגות פנימי או לחלל פנימי מתאים, שכבו על הרצפה והגנו על הראש באמצעות הידיים, ככל שניתן.

## בקרוואן, בצריף או במבנה קל אחר

- אם אפשר להגיע בזמן למרחב מוגן תקני או למחסה ציבורי שאושר בידי פיקוד העורף, צאו מן המבנה והיכנסו אליו.
  - אם אין מיגון תקני או מחסה ציבורי מאושר זמין, אך יש מיגונית שהוצבה לשימוש הציבור ואפשר להגיע אליה בזמן, היכנסו אליה ופעלו לפי הוראות השימוש במקום. מיגונית עשויה להפחית פגיעה מרסיסים ומהדף, אך אינה שקולה לממ"ד או למקלט תקני.
  - אם אין מקום מיגון שאפשר להגיע אליו בזמן, צאו מן המבנה, שכבו על הקרקע והגנו על הראש בידיים. אל תסתתרו בחדר פנימי של מבנה קל מתוך הנחה שהוא מגן כמו חדר פנימי בבית בנוי.
- מדוע חשוב לשכב נמוך? פיקוד העורף מסביר ששכיבה על הקרקע מקטינה את חשיפת הגוף לרסיסים. אם יש ממש במקום שבו אתם נמצאים שקע טבעי או תעלה רדודה ובטוחה, הם עשויים להוסיף הגנה חלקית. אין להתעכב כדי לחפש שקע כזה ואין להיכנס לבור או לתעלה שעלולים לסכן אתכם. זו אינה המלצה לחפור מחסה בזמן התרעה.

## אם אי אפשר לצאת או לשכב

- למי שאינם יכולים לצאת ממבנה קל, בהנחיות פיקוד העורף שהונגשו גם בידי עמותת איל"ן נאמר להישאר במקום, להתכופף ככל שניתן ולהגן על הראש בידיים. למי שיכולים לצאת אך אינם יכולים לשכב על הקרקע, ההנחיות המונגשות לציבור מדגישות התכופפות נמוכה ככל האפשר והגנה על הראש. אלה הוראות חירום למצבי מגבלה, ולא פתרונות מיגון מספקים.
- לכל המצבים בפרק זה: לאחר הפעולה הראשונית, הישארו במקום ההתמגנות למשך הזמן הנדרש לפי הנחיות פיקוד העורף העדכניות. אם ניתנה הוראה להמתין להודעת שחרור, אין לצאת לפני שנמסרה. אל תניחו שבכל אירוע ניתן לצאת אוטומטית לאחר עשר דקות.**

## 2. להיערך מראש: מקום, דרך גישה ויציאה

- בדקו מהו זמן ההתגוננות באזורכם והאם תוכלו להגיע בזמן למקום שבחרתם גם בלילה, עם הילדים או עם אדם הזקוק לסיוע.
- אם קיימת מיגונית, בררו מראש היכן היא, אם היא מיועדת לשימושכם ואם דרכי הגישה אליה פתוחות וניתנות למעבר. אל תניחו שמבנה ציבורי או חניון הם מרחבים מוגנים.
- פנו מכשולים מהדרך הנדרשת להתגוננות. ודאו שהדלתות והשערים נפתחים גם בהפסקת חשמל; שמרו תאורה, נעליים ואמצעי ניידות הכרחיים בהישג יד.
- במבנים קלים, הכירו מראש את דרך היציאה ובדקו שאין בה מכשולים, קווי חשמל חשופים או סכנות אחרות. אל תתעכבו בזמן התרעה כדי לאסוף רכוש ומסמכים.

## 3. כשאדם אינו יכול לבצע את הוראות ההתגוננות

- אם אדם אינו יכול לצאת ממבנה קל, יש להיערך מראש לסיוע בטוח שניתן לממש ולתוכנית המתאימה ליכולתו.
- בדקו מראש אם ניתן לבצע את פעולת ההתגוננות עם סיוע בטוח ומוסכם, ומה תעשו אם האדם שאמור לסייע אינו נוכח. אין לבצע העברה או הרמה שאינם יודעים לבצע בבטחה.

- אם אין פתרון שניתן לבצע בפועל, ציינו את הפער בדף הפעולה ובחנו מקום שהייה ממוגן ונגיש יותר (פרק 5).
- לעניין ציוד עזר, צורך בטיפול רפואי, קבלת התרעה וחלופות למלווה, היעזרו במדריך "היערכות לשעת חירום לפי צרכים תפקודיים". אין צורך להכפיל כאן את ההנחיות שבו.

#### 4. האם אפשר לשפר את המיגון?

- פתרונות מיגון חלקיים עשויים לצמצם את החשיפה לרסיסים ולהדף, אך אין לראות בהם תחליף לממ"ד או למקלט תקני. חשוב להבחין בין מחסה שהוקם ותוכנן באופן מקצועי לבין בנייה עצמית שלא נבדקה.
- שיפור מיגון במבנה קיים: פיקוד העורף מפרסם מפרטים לשיטות מקצועיות לחיזוק חדרים או להקמת חלל מיגון עצמאי. התאמת שיטה למבנה מסוים ובייחוד למבנה קל דורשת תכנון ובדיקה מקצועיים.
- מיגוניות ומגנני עפר מקצועיים: דוח מבקר המדינה מינואר 2026 מתעד הצבת מיגוניות ומגנני "הסקו" עם קירות עפר בפזורה הבדואית. מטרתם להפחית פגיעה מרסיסים ומהדף. אם מחסה כזה קיים לידכם, בררו אם הוא מיועד לשימוש, היכן הכניסה והאם אפשר להגיע אליו בזמן.
- מחפורת או מחסה מאולתר: בדיון בכנסת ביוני 2025 נידונה האפשרות להקים מחפורות וצינורות בטון כמענה חלקי למחסור במיגון. נציג פיקוד העורף הכיר בכך שמחפורת עשויה לספק הגנה מסוימת, אך הצביע על סיכוני הצפה ותחזוקה ועל הצורך בבדיקות מקצועיות. בדיון לא הוצגה תוכנית מאושרת לבנייה עצמית.
- מה לעשות בפועל? אם שוקלים להקים מחסה בחצר או לשפר מיגון במבנה, יש לבחון מראש עם בעלי מקצוע מתאימים יציבות, ניקוז, אפשרות כניסה ויציאה ומידת ההגנה. זו המלצת זהירות של "הבית ערוך", לא הוראת בנייה של פיקוד העורף. אין לבצע חפירה או בנייה מאולתרת מתוך הנחה שהן מספקות מיגון בדוק.

#### 5. כאשר האיום נמשך: לבחון מקום ממוגן יותר

- אם אין במקום מגוריהם מיגון שניתן להגיע אליו בזמן, בייחוד כאשר אדם אינו מסוגל לצאת ממבנה קל, כדאי לבחון מראש אפשרות לשהות באופן זמני במקום ממוגן יותר בעת איום ממושך.
- בדקו אפשרות לשהות אצל בני משפחה או במקום אחר עם מיגון זמין ונגיש. הביאו בחשבון ילדים, צרכים רפואיים ויכולת ניידות.
- אם נדרש סיוע, בררו אילו אפשרויות קיימות ברשות המקומית או בשירותי הרווחה. במצבי חירום שונים הופעלו מתחמי לינה ממוגנים; אין להניח שהם זמינים בכל מקום ובכל זמן.
- מעבר יזום מתכננים כאשר בטוח לצאת ובהתאם להנחיות; אין לצאת לנסיעה בזמן התרעה כדי לחפש מקלט. להיערכות לפינוי ראו את מדריך הפינוי והשהייה החלופית באתר.

#### 6. תרגול ועדכון

- תרגלו בשגרה את דרך ההגעה או היציאה ואת חלוקת הסיוע, בלי להסתכן ובלי לדמות אירוע מסוכן.
- עדכנו את התוכנית אם משתנים מקום המגורים, המחסה הזמין או יכולת בני הבית.
- אם במקום מגוריהם קיימים קשיים מיוחדים בקבלת התרעות, ראו את מדריך היישובים הכפריים והמבודדים.

#### 7. דף פעולה קצר

כתבו את ההחלטות המתאימות למקום מגוריהם. שמרו עותק נגיש ועדכנו אותו כשמשתנים המיגון או הצרכים של בני הבית.

| המצב אצלנו                                                                          | התוכנית שלנו |
|-------------------------------------------------------------------------------------|--------------|
| האם קיים מיגון שניתן להגיע אליו בזמן? היכן?                                         |              |
| אם אין – היכן וכיצד נתגונן לפי סוג המבנה?                                           |              |
| האם יש בקרבתנו מיגונית או מחסה חלקי זמינים?                                         |              |
| האם אחד מבני הבית אינו יכול לבצע את הפעולה בשל מגבלת תנועה? אם כן מהו הפתרון שנקבע? |              |
| מה עושים כשהמסייע או דרך היציאה אינם זמינים?                                        |              |
| מה מכינים מראש בדרך למקום ההתמגנות?                                                 |              |
| האם יש מקום שהייה חלופי לתקופה ממושכת? אם כן, מהו?                                  |              |
| איזה פער נותר ללא פתרון? מהו מועד הבדיקה הבא?                                       |              |

המידע בדף הפעולה הוא תקציר בלבד. בעת אירוע יש לפעול לפי הנחיות פיקוד העורף העדכניות.

פרסום עצמאי: מדריך זה פותח במסגרת מיזם "הבית ערוך". הוא אינו מופק, מאושר או מופעל בידי הגופים המוזכרים בו.

### מקורות מרכזיים

הרשימה כוללת מקורות על הוראות התגוננות ותיעוד של מיגון חלקי ושל פתרונות שהופעלו בעבר. חלק מהמקורות מתארים מדיניות או יוזמות בתקופות מסוימות, ולא הנחיות התקפות בכל עת. יש לפעול לפי הנחיות פיקוד העורף העדכניות. תיעוד של פתרון אינו אישור להקימו באופן עצמאי.

- [נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות – בחירת מרחב מוגן והכנת המקלט \(עודכן במרץ 2026\)](#)
- [צה"ל – שאלות ותשובות והנחיות למבנים קלים](#)
- [פיקוד העורף – דגשים למתקשים בהתניידות \(באתר איל"ן\)](#)
- [מועצה אזורית שדות נגב – שימוש במיגונית](#)
- [מבקר המדינה – מיגון ומקלוט ברשויות המקומיות, 2026, עמ' 23–24](#)
- [דיון בכנסת על מיגון היישובים הבדואיים, יוני 2025](#)
- [עיריית נתניה – דוגמה ללינת לילה ממוגנת לתושבים ותיקים \(מרץ 2026\)](#)

### מדריכים משלימים באתר הבית ערוך

- [היערכות לשעת חירום לפי צרכים תפקודיים](#)
- [היערכות לחירום ביישובים כפריים ומבודדים](#)
- [פינוי מהבית, שהייה במקום חלופי וחזרה בטוחה](#)